

УДК 378.147:81'243:004.8

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/101-28>

Інна ПІДГОРОДЕЦЬКА,

orcid.org/0000-0003-4402-033X

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри європейських мов

Державного біотехнологічного університету
(Харків, Україна) ipodgorodetskaya@gmail.com

Олена ТИХОНЕНКО,

orcid.org/0000-0002-4569-9869

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри європейських мов

Державного біотехнологічного університету
(Харків, Україна) tykhonenko_olena@ukr.net

МОВНА ОСВІТА У ЗВО ЯК ЦІЛІСНА СИСТЕМА: МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ І ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ

У статті здійснено теоретичне обґрунтування мовної освіти у ЗВО як цілісної системи формування мовно-комунікативної компетентності здобувачів вищої освіти. Проаналізовано сучасні методологічні засади мовної освіти та визначено основні тенденції її розвитку в умовах цифрової трансформації, інтернаціоналізації освітнього простору й активного впровадження технологій ШІ. У процесі дослідження використано комплекс взаємопов'язаних загальнонаукових і спеціальних методів, зокрема теоретичний аналіз, синтез, узагальнення, порівняльний метод, системний підхід і метод концептуалізації, що дало змогу розглянути мовну освіту як цілісну систему, визначити спільні методологічні засади викладання української та іноземних мов і виявити передумови конвергенції відповідних методик. Обґрунтовано, що комунікативний, компетентнісний і студентоцентризований підходи становлять спільну методологічну основу сучасної мовної освіти незалежно від статусу мови, що вивчається. Доведено, що цифрове освітнє середовище та сучасні цифрові технології сприяють зближенню методик викладання української та іноземних мов, забезпечуючи використання спільних дидактичних принципів, цифрових інструментів і технологічних рішень. Конвергенцію методик розглянуто як закономірний наслідок розвитку мовної освіти в єдиному цифровому освітньому середовищі, що не передбачає уніфікації змісту навчання, а ґрунтується на узгодженні методологічних, дидактичних і технологічних засад. Зроблено висновок, що сучасне цифрове освітнє середовище є одним із системоутворювальних чинників розвитку мовної освіти у ЗВО, оскільки забезпечує методологічне зближення викладання української та іноземних мов на основі спільної компетентнісної парадигми.

Ключові слова: мовна освіта, ЗВО, комунікативна компетентність, методологічні засади, комунікативний підхід, студентоцентризований підхід, цифровізація освіти, ШІ, конвергенція методик, цифрове освітнє середовище.

Inna PIDHORODETSKA,

orcid.org/0000-0003-4402-033X

PhD in Philological Sciences, Associate Professor;

Associate Professor at the Department of European Languages

State Biotechnological University

(Kharkiv, Ukraine) ipodgorodetskaya@gmail.com

Olena TYKHONENKO,

orcid.org/0000-0002-4569-9869

PhD in Philological Sciences, Associate Professor;

Associate Professor at the Department of European Languages

State Biotechnological University

(Kharkiv, Ukraine) tykhonenko_olena@ukr.net

LANGUAGE EDUCATION IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS AS A HOLISTIC SYSTEM: METHODOLOGICAL PRINCIPLES AND DEVELOPMENT TRENDS

This article provides a theoretical justification for language education in higher education institutions as a holistic system for developing the linguistic and communicative competence of higher education students. It analyzes the

contemporary methodological foundations of language education and identifies the main trends in its development in the context of digital transformation, the internationalization of the educational landscape, and the active implementation of artificial intelligence technologies. The research employed a set of interrelated general scientific and specialized methods, including theoretical analysis, synthesis, generalization, the comparative method, the systems approach, and the conceptualization method.

This made it possible to examine language education as a holistic system, identify common methodological foundations for teaching Ukrainian and foreign languages, and reveal the prerequisites for the convergence of the corresponding teaching methodologies. It has been demonstrated that the communicative, competency-based, and student-centered approaches constitute a common methodological foundation for modern language education, regardless of the status of the language being studied. It has been demonstrated that the digital educational environment and modern digital technologies facilitate the convergence of teaching methodologies for Ukrainian and foreign languages, ensuring the use of common didactic principles, digital tools, and technological solutions. This convergence of teaching methods is viewed as a natural consequence of the development of language education within a unified digital educational environment, which does not entail the standardization of instructional content but is based on coordination.

Key words: language education, higher education institutions, communicative competence, methodological foundations, communicative approach, student-centered approach, digitalization of education, artificial intelligence, method convergence, digital learning environment.

Постановка проблеми. Цифрова трансформація вищої освіти, розвиток технологій III та посилення вимог до професійної комунікації зумовлюють переосмислення цілей і змісту мовної підготовки у ЗВО. За цих умов мовна освіта перестає бути сукупністю окремих навчальних дисциплін і набуває статусу цілісної системи, що забезпечує формування мовно-комунікативної компетентності як важливого складника професійної підготовки майбутніх фахівців, їхньої академічної мобільності та міжкультурної взаємодії.

В Україні ці процеси набули особливої інтенсивності під впливом пандемії COVID-19 та повномасштабної російської агресії, що зумовило перехід закладів вищої освіти до дистанційної та змішаної форм організації навчального процесу. Унаслідок цього викладання української та іноземних мов частіше здійснюється в єдиному цифровому освітньому середовищі із застосуванням спільних технологічних рішень – LMS-платформ, засобів синхронної й асинхронної комунікації, цифрових інструментів оцінювання та підтримки самостійної роботи здобувачів освіти. Це створює об'єктивні передумови для зближення методичних підходів до навчання мов.

Водночас, попри спільну компетентнісну спрямованість мовної освіти та єдині технологічні умови її реалізації, викладання української та іноземних мов у ЗВО України традиційно розвивається в межах відносно автономних науково-методичних традицій, кожна з яких характеризується власними дидактичними акцентами, методами, засобами й організаційними моделями навчання. Така диференціація сприяла розвитку спеціалізованих методик, проте зумовила фрагментарність підходів до мовної підготовки здобувачів освіти та недостатню узгодженість між окремими мовними дисциплінами в межах освітніх програм.

Звідси виникає суперечність між об'єктивною тенденцією до інтеграції мовної освіти в єдиному цифровому освітньому середовищі та збереженням методичної автономності викладання української та іноземних мов. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю теоретичного обґрунтування конвергентної моделі мовної освіти в ЗВО, яка ґрунтується на виявленні спільних методологічних засад викладання української та іноземних мов і враховує сучасні тенденції розвитку цифрового освітнього середовища.

Метою статті є теоретичне обґрунтування мовної освіти у ЗВО як цілісної системи, визначення її методологічних засад та виявлення сучасних тенденцій розвитку. Досягнення поставленої мети передбачає виконання низки завдань: проаналізувати сучасні наукові підходи до організації мовної освіти у ЗВО України та виявити тенденції її розвитку в умовах інтернаціоналізації та цифровізації; визначити спільні методологічні засади викладання української та іноземних мов у межах компетентнісної парадигми; обґрунтувати вплив дистанційного та змішаного навчання, зумовленого пандемією COVID-19 та повномасштабною війною в Україні, на трансформацію мовної освіти; визначити концептуальні засади конвергенції методик викладання української та іноземних мов як однієї з тенденцій розвитку мовної освіти.

Об'єктом дослідження є мовна освіта у ЗВО України в умовах сучасних освітніх трансформацій.

Предмет дослідження – методологічні засади мовної освіти як цілісної системи, зокрема процеси конвергенції методик викладання української та іноземних мов.

Методи дослідження. Для досягнення мети використано комплекс взаємопов'язаних загальнонаукових і спеціальних методів. Теоретичний етап дослідження передбачав опрацювання, порів-

няння та узагальнення наукових джерел, що забезпечило можливість визначити сучасні підходи до організації мовної освіти у ЗВО й окреслити ключові тенденції її розвитку. Порівняльний метод допоміг виявити спільні й відмінні риси в методах викладання української та іноземних мов. Системний підхід дав змогу розглянути мовну освіту як цілісну структуру взаємопов'язаних компонентів у межах єдиного освітнього середовища. Метод концептуалізації застосовано для обґрунтування мовної освіти як цілісної системи й теоретичного пояснення конвергенції методик.

Аналіз досліджень. У сучасній лінгводидактиці сформувалося кілька взаємопов'язаних напрямів дослідження мовної освіти, що висвітлюють питання стандартизації її змісту, формування комунікативної компетентності, удосконалення методик викладання української та іноземних мов, студентоцентрованого навчання, цифрової трансформації освітнього процесу та використання технологій ШІ. Кожен із зазначених напрямів представлено низкою наукових досліджень, однак ступінь їх взаємозв'язку та інтеграції залишається недостатньо висвітленим.

Теоретико-методологічні засади розвитку мовної освіти, стандартизації її змісту та адаптації до викликів глобалізованого суспільства ґрунтовно висвітлено в сучасних наукових працях (Кучеренко, 2016; Дорошенко, 2022). Методичні аспекти викладання української мови за професійним спрямуванням, зокрема реалізацію компетентнісного, професійно орієнтованого та комунікативно-діяльнісного підходів, обґрунтовано в працях (Панькевич, 2016; Гуменюк, 2021). Сучасні тенденції навчання іноземних мов у закладах вищої освіти, зокрема використання інтерактивних технологій, змішаного навчання та предметно-мовного інтегрованого навчання (CLIL), проаналізовано в наукових публікаціях (Шилінська, 2024).

Концептуальні засади студентоцентрованого навчання, що передбачають зміщення освітніх пріоритетів від викладання до навчання та розвиток автономності здобувачів освіти, обґрунтовано в роботах (Weimer, 2013). Особливості автономного навчання мов в умовах цифрового освітнього середовища, а також вплив хмарних технологій, цифрових ресурсів і сучасних засобів комунікації на розвиток мовленнєвих компетентностей розглянуто у працях (Godwin-Jones, 2022, 2023, 2024; Warschauer, 2020).

Вагоме місце в сучасній педагогічній науці посідають наукові праці, присвячені цифровій трансформації освіти та формуванню цифрового

освітнього середовища. У них обґрунтовано теоретичні й практичні засади цифровізації освітнього процесу, розвитку цифрової інфраструктури закладів освіти, а також формування професійних і цифрових компетентностей учасників освітнього процесу (Морзе, Буйницька, 2021; Адах, Білоус, 2025; Спірін, 2025).

Особливого значення в останні роки набув науковий доробок, присвячений використанню штучного інтелекту в освіті. У сучасній науковій літературі розкрито можливості й перспективи застосування штучного інтелекту в навчанні, використання генеративного ШІ та великих мовних моделей в освітньому процесі, а також потенціал інтелектуальних систем підтримки письма, технологій розширеної реальності й розмовних агентів (conversational agents) для розвитку мовної освіти (Holmes et al., 2019; Zawacki-Richter et al., 2019; Kasneci et al., 2023; Godwin-Jones, 2022, 2023, 2024; Xiao et al., 2023). Ці дослідження дають підстави стверджувати, що цифрові платформи, генеративний ШІ та інтелектуальні мовні системи формують єдиний технологічний простір мовної підготовки, у якому викладання української та іноземних мов більше ґрунтується на спільних принципах організації навчальної діяльності, комунікації та забезпечення ефективного зворотного зв'язку.

Водночас аналіз наукової літератури засвідчує, що в сучасних роботах недостатньо уваги приділено теоретичному обґрунтуванню мовної освіти як цілісної системи. Потребують подальшого осмислення передумови, чинники та концептуальні засади конвергенції методик викладання української та іноземних мов в умовах цифрової трансформації вищої освіти.

Виклад основного матеріалу. Сучасна освітня галузь розвивається з урахуванням кількох стратегічних орієнтирів, одним із яких є мовна освіта. Мова є не лише засобом спілкування, а й основою світобачення та когнітивного розвитку особистості, що перетворює мовну освіту у важливий чинник суспільного прогресу та конкурентоспроможності держави в інформаційному суспільстві. Організація мовного освітнього простору відбувається під впливом загальноосвітніх тенденцій: демократизації й гуманізації освітнього процесу, переходу до компетентнісної освітньої парадигми, модернізації методичного інструментарію, упровадження новітніх педагогічних технологій та активного застосування технічних засобів (Гуменюк, 2021: 92).

Стандартизація і модернізація мовної освіти передбачають приведення змісту навчання у від-

повідність до новітніх досягнень лінгвістики, комунікативної та когнітивної лінгвістики, лінгводидактики, педагогіки, психолінгвістики, соціології та інших наук (Кучеренко, 2016). У зв'язку з цим перед сучасною мовною освітою постає завдання пошуку та впровадження адекватної відповіді на виклики глобалізованого світу. Як зазначає І. Дорошенко, в умовах інформаційної революції мовна освіта повинна забезпечувати високу комунікативну функціональність людини (Дорошенко, 2022).

Важливим орієнтиром для розвитку сучасної мовної освіти є Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти (CEFR, 2020), у яких акцентовано увагу на формуванні комунікативної компетентності, розвитку автономії здобувачів освіти, використанні діяльнісного підходу та здатності ефективно функціонувати в багатомовному й міжкультурному середовищі. У документі мова розглядається насамперед як інструмент соціальної взаємодії та виконання комунікативних завдань, що узгоджується із сучасними тенденціями розвитку мовної освіти та компетентнісною парадигмою навчання (CEFR, 2020).

У руслі сучасної освітньої парадигми особливого значення набуває студентоцентрований підхід. Відомі фахівці в галузі вищої освіти обґрунтовують необхідність такого навчання, яке зосереджується не лише на змісті дисципліни, а передусім на тому, як навчається студент, за яких умов відбувається навчання, яким чином він використовує набуті знання та наскільки вони сприяють його подальшому розвитку (Weimer, 2013). Такий підхід зміщує акценти з передачі знань на досягнення результатів навчання та розвиток здатності до самостійного освітнього поступу.

В основі сучасної освіти лежать також концепції особистісно орієнтованого навчання, індивідуалізації та диференціації освітньої діяльності, формування мотивації до навчання і саморозвитку здобувачів освіти. Саме ці концептуальні положення створюють підґрунтя для реалізації компетентнісного підходу в мовній освіті.

Одним із провідних методологічних орієнтирів сучасної мовної освіти є комунікативний підхід, значущість якого підтверджується положеннями CEFR (2020), відповідно до яких результатом навчання мов є здатність особи успішно діяти в різноманітних комунікативних ситуаціях, використовуючи мовні ресурси для розв'язання реальних життєвих і професійних завдань. Сучасна освітня парадигма все більше виходить за межі традиційного поділу на рідну та іноземну мову, розглядаючи їх як складники єдиного простору

мовної підготовки. Незалежно від статусу мови спільною метою мовної освіти є формування комунікативної компетентності, що забезпечує готовність здобувача до академічної, професійної та міжкультурної взаємодії. Саме орієнтація на єдиний результат навчання зумовлює розгляд сучасної мовної освіти як інтегрованого простору мовної підготовки. Така спрямованість ґрунтується насамперед на комунікативному підході, який учені визначають як розвиток мовленнєвих умінь і навичок для їх практичного застосування в різних професійних ситуаціях (Панькевич, 2016).

У цьому дослідженні мовну освіту у ЗВО розглядаємо як цілісну систему формування мовно-комунікативної компетентності здобувачів освіти, у якій викладання української та іноземних мов реалізується на спільних методологічних засадах, ґрунтується на єдиних дидактичних принципах і дедалі більше інтегрується в єдиному цифровому освітньому середовищі. Такий підхід не передбачає нівелювання відмінностей між мовами, а створює методологічне підґрунтя для їх вивчення в межах спільної компетентнісної парадигми.

Розгляд мовної освіти як цілісної системи дає підстави стверджувати, що методики викладання української та іноземних мов не є ізольованими дидактичними утвореннями, а все більше зближуються на рівні методологічних орієнтирів, принципів організації навчання та технологічного забезпечення. Конвергенцію методик у нашому дослідженні трактуємо не як уніфікацію змісту чи нівелювання специфіки окремих мовних дисциплін, а як узгодження їхніх методологічних, дидактичних і технологічних засад, зумовлене спільною метою навчання – формуванням комунікативної компетентності здобувачів вищої освіти. Практичним виявом такої конвергенції є використання споріднених дидактичних підходів, сучасних освітніх технологій, цифрових інструментів і подібних способів організації навчальної діяльності.

Такий висновок підтверджують результати аналізу сучасних наукових праць, які засвідчують, що методики викладання української та іноземних мов розвиваються в межах спільної компетентнісної парадигми, де мову розглядають і як об'єкт вивчення, і як інструмент професійної діяльності. Крім того, провідним методологічним підґрунтям для викладання рідної та іноземних мов є комунікативно-діяльнісний підхід (Гуменюк, 2021: 96; Шилінська, 2024).

Водночас порівняльний аналіз дає змогу виявити певні відмінності у ступені впровадження інноваційних технологій навчання. Зокрема, у методиці викладання іноземних мов активно

застосовують інтерактивні технології, серед яких метод кейсів (case study), міжнародні телекомунікаційні проекти, технологія CLIL (інтегроване навчання мови та фахових дисциплін), а також різноманітні моделі змішаного навчання. Натомість у викладанні української мови частина таких підходів поки що перебуває на етапі теоретичного осмислення або реалізується фрагментарно. На думку І. Гуменюк, попри достатню розробленість компетентнісного та професійно орієнтованого підходів, такі перспективні вектори, як синергетичний, антропоцентричний і діалоговий підходи, значно менше представлені в наукових розвідках щодо дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)» (Гуменюк, 2021: 97). Це свідчить не про принципові розбіжності між методиками, а про різний рівень адаптації окремих інноваційних технологій, що не заперечує їхньої спільної методологічної основи.

Варто зазначити, що важливою точкою перетину обох методик (навчання української мови та іноземних мов) є культурологічний підхід. Якщо у викладанні іноземних мов він реалізується через діалог культур та використання автентичних матеріалів для розуміння іншомовного соціокультурного контексту, то у викладанні української мови його основний акцент зроблено на усвідомленні національних цінностей, розвитку мовно-культурної ідентичності й опануванні особливостей професійного дискурсу українською мовою.

Поряд зі спільними методологічними засадами вагомим чинником конвергенції методик викладання української та іноземних мов у ЗВО стає цифрова трансформація вищої освіти. Якщо комунікативний, компетентнісний і студентоцентричний підходи визначають концепцію сучасної мовної підготовки, то цифровізація створює єдине технологічне середовище для її реалізації. Саме тому цифрове освітнє середовище доцільно розглядати як один із визначальних чинників зближення методик викладання української та іноземних мов.

Особливої актуальності ці процеси набули під час пандемії COVID-19 та в умовах повномасштабної російської агресії, коли університети були змушені перейти до дистанційного й змішаного навчання і незалежно від дисципліни почати використовувати однакові цифрові платформи, сервіси синхронної й асинхронної взаємодії, електронні курси та засоби оцінювання. За таких умов цифрове освітнє середовище стало спільним простором функціонування методик викладання української та іноземних мов, що об'єктивно посилює їхню конвергенцію.

Цифрове освітнє середовище університету є не лише технічним інструментом, а й комплексним соціокультурним простором, який поєднує технологічні, комунікаційні, мотиваційні та ціннісні компоненти освітнього процесу. Використання платформ Moodle, Google Workspace, Microsoft Teams забезпечує інтерактивність, колаборацію та розвиток soft skills, а також сприяє формуванню цифрової грамотності й культури академічного спілкування (Адах, Білоус, 2025: 247). Сучасний етап цифрової трансформації освіти пов'язаний із широким використанням відкритих цифрових систем, мобільних технологій, хмарних сервісів, технологій ІІІ, віртуальної та доповненої реальності (Спірін, 2021: 426), що суттєво розширює можливості мовної підготовки. Попри те що інституційні політики використання ІІІ в українських університетах лише формуються, більшість педагогів уже інтегрують такі інструменти в освітній процес: їх використовують або намагаються використовувати 88% учителів і 83% викладачів (Спірін, 2021: 427). Це засвідчує стрімке поширення технологій ІІІ та необхідність розвитку відповідних цифрових компетентностей педагогічних працівників (Спірін, 2025).

Використання цифрових ресурсів дає змогу урізноманітнити способи подання інформації (текст, відео, аудіо, анімація, презентації), забезпечити індивідуалізацію навчання та розширити можливості самостійної роботи студентів (Чайковська, 2023: 177–178). Особливо повно потенціал цифрових технологій реалізується в умовах дистанційного навчання, ефективність якого забезпечують системність організації освітнього процесу, інтерактивність, постійний зворотний зв'язок і групова взаємодія (Чайковська, 2023: 185). Використання цифрових платформ забезпечує персоналізацію навчання, підтримує індивідуальні освітні траєкторії та розвиток автономії студентів, що відповідає принципам студентоцентризованого навчання.

Цифрові освітні технології поступово формують універсальне навчальне середовище, у якому мовні дисципліни все більше використовують спільний інструментарій. Генеративний ІІІ, інтерактивні онлайн-платформи, системи управління навчанням, засоби автоматизованого оцінювання та цифрової підтримки академічного письма застосовуються незалежно від того, чи йдеться про викладання української чи іноземної мови. Унаслідок цього відбувається зближення не лише цифрових засобів навчання, а й дидактичних моделей організації мовної підготовки.

Поширення генеративного ІІІ змінює саму логіку мовного навчання. Якщо традиційна модель

ґрунтувалася переважно на створенні студентом власного мовного продукту, то сучасне цифрове середовище частіше передбачає взаємодію зі згенерованими текстами, їх критичне оцінювання, редагування, адаптацію та вдосконалення. З огляду на це розвиток критичного мислення, мовної рефлексії та навичок редагування стає не менш важливим результатом мовної освіти, ніж продукування власного тексту.

Незважаючи на різноманітність цифрових ресурсів, їх функціональне призначення є подібним: підтримка формування мовної компетентності, забезпечення індивідуалізації навчання, організація зворотного зв'язку, автоматизація оцінювання та розвиток автономності здобувачів освіти. Саме спільність функцій цифрових засобів, а не їх технічні особливості, визначає сучасні тенденції розвитку мовної освіти.

Цифровізація сприяє не лише модернізації мовної освіти, а й уніфікації її методологічних засад. Незалежно від статусу мови, що вивчається, цифрові технології орієнтують навчальний процес на однакові принципи організації діяльності: персоналізацію навчання, інтерактивність, оперативний зворотний зв'язок, автономність здобувача освіти, використання генеративних моделей. Саме тому цифрове освітнє середовище стає одним із провідних чинників конвергенції мовної освіти як цілісної системи.

Описані тенденції безпосередньо відображуються в сучасній практиці викладання мов у ЗВО. Аналіз організації навчального процесу засвідчує, що конвергенція методик виявляється і на рівні методологічних засад, і в доборі педагогічних технологій, форм навчання та цифрових інструментів. Сьогодні викладачі української та іноземних мов часто використовують однакові педагогічні інструменти. Традиційно методика української мови тяжіла до пояснювально-ілюстративного підходу, а іноземної – до комунікативного. У наш час ці відмінності стираються, оскільки спільними стають комунікативний метод (мову вивчають як засіб спілкування, а не як систему правил); діяльнісний підхід (здобувач вищої освіти бере участь у комунікативних актах, створює тексти, розв'язує комунікативні завдання); проєктне навчання; проблемне навчання; дослідницький метод; мікронавчання через невеликі цифрові модулі; адаптивне навчання, коли траєкторія залежить від результатів студента (особливо із застосуванням ІІІ). Схожості набувають і прийоми навчання. Викладач мови може використовувати інтерактивні тести; миттєве формувальне оцінювання; електронні картки (Quizlet, Anki); хмари слів; спільне реда-

гування текстів у Google Docs; кейс-завдання; взаємооцінювання (peer assessment); електронне портфоліо; автоматизований зворотний зв'язок; генеративний ІІІ для аналізу, редагування, перекладу, створення прикладів, вправ. Тобто набір прийомів стає майже універсальним. Але найбільше зближення відбувається у формах подачі матеріалу: замість традиційної лекції педагог часто послуговується короткими відеолекціями, інтерактивними презентаціями, мультимедійними конспектами, інтерактивними вправами, електронними курсами Moodle, вебквестами, гіпертекстовими навчальними матеріалами, інфографікою, цифровими симуляціями мовленнєвих ситуацій, чат-ботами, AI-асистентами. Фактично змінюється сам формат заняття.

Отже, конвергенція методик викладання української та іноземних мов виявляється і на рівні методологічних засад, і в реальній практиці організації навчання, де спільними стають педагогічні інструменти, цифрові технології й формати взаємодії зі здобувачами освіти.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Сучасна мовна освіта у ЗВО розвивається як цілісна система, у якій викладання української та іноземних мов усе більше об'єднується спільними методологічними засадами, компетентнісною спрямованістю та цифровим освітнім середовищем. Це дає підстави розглядати їх не як ізольовані навчальні дисципліни, а як взаємопов'язані складники єдиного мовного освітнього простору, зорієнтованого на формування комунікативної компетентності, розвиток автономності здобувачів освіти та їхньої готовності до академічної, професійної й міжкультурної взаємодії. Конвергенція методик викладання української та іноземних мов є закономірним наслідком розвитку сучасної мовної освіти. Вона не означає уніфікації змісту навчання чи нівелювання специфіки окремих мовних дисциплін, а проявляється в узгодженості методологічних підходів, використанні споріднених педагогічних технологій і спільного цифрового інструментарію. Найважливішими чинниками цього процесу є комунікативно-компетентнісна парадигма, студентоцентрована організація навчання та цифрова трансформація освіти, які визначають сучасні тенденції розвитку мовної підготовки у ЗВО. Цифровізація та поширення інструментів ІІІ відкривають нові можливості для персоналізації навчання, організації ефективної взаємодії між учасниками освітнього процесу й удосконалення методики викладання мов. У перспективі це створює підґрунтя для розроблення інтегрованих моделей мовної підготовки,

що поєднуюватимуть викладання української та іноземних мов у межах єдиного цифрового освітнього середовища. Перспективи подальших досліджень убачаємо в теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці ефективності таких моделей у практиці ЗВО.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адах В., Білоус В. Цифрове освітнє середовище університету як чинник формування професійної культури і компетентності майбутніх фахівців. *Іноватика у вихованні*. 2025. Вип. 22. С. 241–252. URL: <https://ojs.itup.com.ua/index.php/iiu/article/view/688>. DOI: <https://doi.org/10.35619/iiu.v1i22.68>.
2. Гуменюк І. Сучасні підходи до навчання української мови за професійним спрямуванням: перспективні вектори досліджень. *Молодь і ринок*. №4 (190), 2021. URL: <https://mir.dspu.edu.ua/issue/view/14259/7758>. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2021.236356>.
3. Дорошенко І. Принципи модернізації мовних стратегій: виклики глобалізації. *Humanities studies: Collection of Scientific Papers* / Ed. V. Voronkova. Zaporozhzhia : Publishing house «Helvetica», 2022. № 11 (88). Р. 120–127. DOI: <https://doi.org/10.26661/hst-2022-11-88-12>.
4. Кучеренко І. Стандартизація змісту освіти в аспекті розвитку мовної особистості (філософсько-методологічний аспект). *Українська мова і література в школі*. 2016. № 1. С. 34–39. URL: <https://dspace.udpu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/e191120c-625b-486f-9c8d-fe7c9cd62dae/content>.
5. Модернізація освіти в цифровому вимірі : монографія / за наук. ред. Н. Морзе, О. Буйницької. Київ : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2021. 300 с. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/38542/1/N_Morze_O_Buynitska_MoPed_Monograph_FITU_NDL_IO.pdf.
6. Панькевич О. О. Методика викладання дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)»: комунікативний підхід. *Освіта та педагогічна наука*. 2016. № 2 (165). С. 20–25. URL: <https://www.academia.edu/40519763>.
7. Спірін О. М. Інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) в освіті. *Енциклопедія освіти* / Нац. акад. пед. наук України: 2-ге вид., допов. та перероб. Київ: Юрінком Інтер, 2021. С. 426–427. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/730761/1/ІКТ%20в%20освіті%20Спірін%20ЕБ.pdf>.
8. Спірін О. М. Цифрова трансформація освіти: III у сучасному освітньому просторі. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*. 2025. Т. 7, № 2. С. 1–9. URL: <https://visnyk.naps.gov.ua/index.php/journal/article/view/603/675>.
9. Чайковська О. Цифровізація викладання іноземних мов у ЗВО. *Філологічні дисципліни в закладі вищої освіти: лінгводидактичні аспекти*. Кам'янець-Подільський. 2023. С. 173–186. URL: <http://catalog.liha-pres.eu/index.php/liha-pres/catalog/download/201/4369/9837-1?inline=1>.
10. Шилінська І. Сучасні методи і підходи до навчання іноземних мов у вищій школі. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2024. Вип. 82. Т. 2. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/82-2-63>.
11. Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment. Companion Volume. Strasbourg : Council of Europe Publishing, 2020. URL: <https://rm.coe.int/common-european-framework-of-reference-for-languages-learning-teaching/16809ea0d4>.
12. Godwin-Jones R. Generative AI, Pragmatics, and Authenticity in Second Language Learning. 2024. DOI: <https://doi.org/10.48550/arXiv.2410.14395>.
13. Godwin-Jones R. Partnering with AI: Intelligent Writing Assistance and Instructed Language Learning. *Language Learning & Technology*. 2022. Vol. 26 (2). DOI: <https://doi.org/10.64152/10125/73474>.
14. Godwin-Jones R. Presence and Agency in Real and Virtual Spaces: The Promise of Extended Reality for Language Learning. *Language Learning & Technology*. 2023. Vol. 27 (3). DOI: <https://doi.org/10.64152/10125/73529>.
15. Holmes W., Bialik M., Fadel C. Artificial Intelligence in Education: Promise and Implications for Teaching and Learning. Boston : Center for Curriculum Redesign, 2019. 46 p. URL: https://www.researchgate.net/publication/332180327_Artificial_Intelligence_in_Education_Promise_and_Implications_for_Teaching_and_Learning.
16. Kasneci E., Sessler K., Küchemann S., Bannert M., Dementieva D., Fischer F., Gasser U., Groh G., Günnemann S., Hüllermeier E. et al. ChatGPT for Good? On Opportunities and Challenges of Large Language Models for Education. Learning and Individual Differences. 2023. Vol. 103. Article 102274. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.lindif.2023.102274>.
17. Warschauer M. Learning in the Cloud. In: Farr F., Murray L. (Eds.). *The Routledge Handbook of Language Learning and Technology*. London : Routledge, 2020. P. 107–118. URL: <https://www.taylorfrancis.com/books/edit/10.4324/9781315657899/routledge-handbook-language-learning-technology-fiona-farr-liam-murray>.
18. Weimer M. *Learner-Centered Teaching: Five Key Changes to Practice*. San Francisco: Jossey-Bass, 2013. URL: <https://www.perlego.com/book/1003349/learnercentered-teaching-five-key-changes-to-practice-pdf>.
19. Xiao F., Zhao P., Sha H., Yang D., Warschauer M. Conversational Agents in Language Learning. *Journal of China Computer-Assisted Language Learning*. 2023. DOI: <https://doi.org/10.1515/jccall-2022-0032>.
20. Zawacki-Richter O., Marín V. I., Bond M., Gouverneur F. Systematic Review of Research on Artificial Intelligence Applications in Higher Education – Where Are the Educators? *International Journal of Educational Technology in Higher Education*. 2019. Vol. 16, No. 1. DOI: <https://doi.org/10.1186/s41239-019-0171-0>.

REFERENCES

1. Adakh V., Bilous V. (2025). Tsyfrove osvritnie sereodovyshche universytetu yak chynnyk formuvannia profesiinoi kultury i kompetentnosti maibutnikh fakhivtsiv. [Digital educational environment of the university as a factor in the formation of professional culture and competence of future specialists]. *Innovatyka u vykhovanni*, 22, 241–252. URL: <https://ojs.itup.com.ua/index.php/iiu/article/view/688>. <https://doi.org/10.35619/iiu.v1i22.68>. [in Ukrainian].

2. Humeniuk I. (2021). Suchasni pidkhody do navchannia ukrainskoi movy za profesiinym spriamuvanniam: perspektyvni vektory doslidzhen. [Modern approaches to teaching Ukrainian for professional purposes: Promising research directions]. *Molod i rynok*, 4(190). URL: <https://mir.dspu.edu.ua/issue/view/14259/7758>. <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2021.236356>. [in Ukrainian].
3. Doroshenko I. (2022). Pryntsypy modernizatsii movnykh stratehii: vykylyky hlobalizatsii. [Principles of modernization of language strategies: Challenges of globalization]. *Humanities Studies*, 11(88), 120-127. <https://doi.org/10.26661/hst-2022-11-88-12>.
4. Kucherenko I. (2016). Standartyzatsiia zmistu osvity v aspekti rozvytku movnoi osobystosti (filosofsko-metodolohichniy aspekt). [Standardization of educational content in the aspect of language personality development (philosophical and methodological aspect)]. *Ukrainska mova i literatura v shkoli*, 1, 34-39. URL: <https://dspace.udpu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/e191120c-625b-486f-9c8d-fe7c9cd62dae/content>. [in Ukrainian].
5. Morze N., Buinytska O. (Eds.). (2021). Modernizatsiia osvity v tsyfrovomu vymiri. [Modernization of education in the digital dimension]. Kyiv: Borys Grinchenko Kyiv University. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/38542/1/N_Morze_O_Buinytska_MoPed_Monograph_FITU_NDL_IO.pdf. [in Ukrainian].
6. Pankevych O. O. (2016). Metodyka vykladannia dystsypliny «Ukrainska mova (za profesiinym spriamuvanniam)»: komunikativnyi pidkhid. [Methods of teaching the discipline "Ukrainian Language for Professional Purposes": A communicative approach]. *Osvita ta pedahohichna nauka*, 2 (165), 20-25. URL: <https://www.academia.edu/40519763>. [in Ukrainian].
7. Spirin O. M. (2021). Informatsiino-komunikatsiini tekhnolohii (IKT) v osviti. [Information and communication technologies (ICT) in education]. In: *Entsyklopediia osvity*. 2nd ed. Kyiv: Yurinkom Inter, 426-427. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/730761/1/IKT%20v%20osviti%20Cnipin%20EB.pdf>. [in Ukrainian].
8. Spirin O. M. (2025). Tsyfrova transformatsiia osvity: ShI u suchasnomu osvitnomu prostori. [Digital transformation of education: Artificial intelligence in the modern educational space]. *Visnyk Natsionalnoi akademii pedahohichnykh nauk Ukrainy*, 7 (2), 1-9. URL: <https://visnyk.naps.gov.ua/index.php/journal/article/view/603/675>. [in Ukrainian].
9. Chaikovska O. (2023). Tsyfrovizatsiia vykladannia inozemnykh mov u ZVO. [Digitalization of foreign language teaching in higher education institutions]. *Filolohichni dystsypliny v zakladi vyshchoi osvity: linhvodydaktychni aspekty*, 173-186. Kamianets-Podilskyi. URL: http://catalog.liha-pres.eu/index.php/liha-pres/catalog/download/201/4369/9837-1?in_line=1. [in Ukrainian].
10. Shylinska I. (2024). Suchasni metody i pidkhody do navchannia inozemnykh mov u vyshchii shkoli. [Modern methods and approaches to foreign language teaching in higher education]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk*, 82 (2). <https://doi.org/10.24919/2308-4863/82-2-63>. [in Ukrainian].
11. Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment. Companion Volume. (2020). Strasbourg: Council of Europe Publishing. URL: <https://rm.coe.int/common-european-framework-of-reference-for-languages-learning-teaching/16809ea0d4>.
12. Godwin-Jones R. (2024). Generative AI, Pragmatics, and Authenticity in Second Language Learning. <https://doi.org/10.48550/arXiv.2410.14395>.
13. Godwin-Jones R. (2022). Partnering with AI: Intelligent Writing Assistance and Instructed Language Learning. *Language Learning & Technology*, 26 (2). <https://doi.org/10.64152/10125/73474>.
14. Godwin-Jones R. (2023). Presence and Agency in Real and Virtual Spaces: The Promise of Extended Reality for Language Learning. *Language Learning & Technology*, 27 (3). <https://doi.org/10.64152/10125/73529>.
15. Holmes W., Bialik M., Fadel C. (2019). Artificial Intelligence in Education: Promise and Implications for Teaching and Learning. Boston: Center for Curriculum Redesign. URL: https://www.researchgate.net/publication/332180327_Artificial_Intelligence_in_Education_Promise_and_Implications_for_Teaching_and_Learning.
16. Kasneci E., Sessler K., Küchemann S., Bannert M., Dementieva D., Fischer F., Gasser U., Groh G., Günnemann S., Hüllermeie E., et al. (2023). ChatGPT for Good? On Opportunities and Challenges of Large Language Models for Education. *Learning and Individual Differences*, 103, Article 102274. <https://doi.org/10.1016/j.lindif.2023.102274>.
17. Warschauer M. (2020). Learning in the Cloud. In: Farr F., Murray L. (Eds.). *The Routledge Handbook of Language Learning and Technology* (pp. 107-118). London: Routledge. URL: <https://www.taylorfrancis.com/books/edit/10.4324/9781315657899/routledge-handbook-language-learning-technology-fiona-farr-liam-murray>.
18. Weimer M. (2013). *Learner-Centered Teaching: Five Key Changes to Practice*. San Francisco: Jossey-Bass. URL: <https://www.perlego.com/book/1003349/learnercentered-teaching-five-key-changes-to-practice-pdf>.
19. Xiao F., Zhao P., Sha H., Yang D., Warschauer M. (2023). Conversational Agents in Language Learning. *Journal of China Computer-Assisted Language Learning*. <https://doi.org/10.1515/jccall-2022-0032>.
20. Zawacki-Richter O., Marín V., Bond M., Gouverneur F. (2019). Systematic Review of Research on Artificial Intelligence Applications in Higher Education – Where Are the Educators? *International Journal of Educational Technology in Higher Education*, 16 (1). <https://doi.org/10.1186/s41239-019-0171-0>.

Дата першого надходження статті до видання: 17.07.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 13.08.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 02.09.2026

Стаття поширюється на умовах
ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

